

Euroopa kriitiliste toormete keskus

Tämniga () märgitud väljad on kohustuslikud.*

Sissejuhatus

Eesmärk

Euroopa Liit toetub suurel määral kriitiliste toormete impordile kontsentreeritud tarneallikatest. See tekitab märkimisväärse sõltuvuse, mida kasutatakse üha enam ära geopoliitilise kasu saamiseks. See omakorda ohustab ELi tööstussuutlikkust, majandusjulgeolekut ja strateegilist autonoomiat.

2024. aastal võttis EL kriitiliste toormete määruisega vastu ambitsioonikad meetmed, mis olid aluseks liidu tootmisvõimsuse suurendamisele ja kriitilise toorme väärtusahelate tugevdamisele. Kriitiliste toormete määruises seatakse ELi tarnekindlusele selged eesmärgid: 2030. aastaks peaks ELil olema suutlikkus kaevandada 10 %, töödelda 40 % ja võtta ringlusse 25 % ELis kasutatavatest strateegilistest toormetest.

Vastuseks tarneahelate üha sagedasemale relvana kasutamisele ekspordipiirangute kaudu võttis komisjon vastu tegevuskava „RESourceEU“, et kiirendada kriitiliste toormete määruise rakendamist ja tugevdada ELi vastupanuvõimet tarnehäiretele. Selle tegevuskava raames ja kooskõlas kriitiliste toormete määruise eesmärkidega kavatseb komisjon 2026. aastal luua Euroopa kriitiliste toormete keskuse. Keskus kuulutati välja puhta tööstuse kokkuleppes ja see on osa komisjoni üldisest strateegiast, mille eesmärk on tagada kriitiliste toormete tarnekindlus ELis. Keskuse loomisel võtab komisjon arvesse Jaapani metallide ja energiatulgeoleku organisatsiooni (JOGMEC) ning Korea geoteaduste ja maavarade instituudi (KIGAM) kogemusi.

Nagu on märgitud tegevuskavas „RESourceEU“ ja komisjoni 2026. aasta tööprogrammis, esitab komisjon õigusakti ettepaneku, et varustada keskus vajalike vahenditega kogu kavandatud tegevuse elluviimiseks teises etapis.

Seda arvesse võttes soovib Euroopa Komisjon saada tagasisidet algatuse ettevalmistamise kohta. Käesoleva konsultatsiooni kaudu soovib komisjon koguda eri sidusrühmade arvamusi toormepoliitika ja kriitiliste toormetega seotud olukorra kohta. Konsultatsioon annab sidusrühmadele võimaluse kujundada ELi toormepoliitika tulevikku. Kogutud tagasiside toetab Euroopa Komisjoni tööd selle algatuse väljatöötamisel, aidates kaasa mõjuhinnangu analüüsile.

Käesolev avalik konsultatsioon koosneb viiest osast.

1. osa. Üldised küsimused
2. osa. Teave kriitiliste toormete kohta
3. osa. Varude loomine
4. osa. Ühisostud ja nõudluse koondamine
5. osa. Kriitiliste toormete rahastamiskeskus

1. osa. Üldised küsimused

Millist juhtimistasandit (ELi, riiklik ja erasektor) seostaksite allpool esitatud väidetega? Palun valige iga väite puhul üks või mitu tasandit. *

	Juhtimine ELi tasandil	Juhtimine liikmesriigi tasandil	Erasektor	Ei oska öelda
Tugev läbirääkimispositsioon ühisostude puhul	X		X	
Suudab kiiresti reageerida toormete tarneahelate häiretele		X	X	
Tegevuse suur tõhusus ja kiirus			X	
Selge aruandekohustus	X	X		
Saab teha tõhusamat koostööd eraõiguslike üksustega		X	X	
Tulemuslikkust on lihtsam jälgida		X	X	
Madal halduskoormus				X
Aeglaste või keerukate otsustusprotsesside risk	X	X		
Huvide konflikti risk	X	X	X	
Killustumise või liikmesriikide ebavõrdse juurdepääsu risk	X	X		
Paindlikkus kiireloomulistele vajadustele reageerimiseks	X		X	
Tõhusad investeerimisotsused kriitilise toorme projektide toetamiseks Euroopas	X	X		

2. osa. Teave kriitiliste toormete kohta

Kriitiliste toormete seire ja teave nende kohta on olulised teadlike otsuste tegemiseks investeringute, varude loomise ja ühisostude valdkonnas. Kriitiliste toormete määrus, mille EL võttis vastu 2024. aastal, on kriitiliste toormete tarneahelate järelevalve õiguslik alus. Kriitiliste toormete seire ELis on mitmetasandiline protsess, millesse on kaasatud nii komisjon kui ka riiklikud ametiasutused. Kriitiliste toormete määru kohaselt on komisjon ja liikmesriikide ametiasutused kohustatud jälgima vähemalt järgmist: kaubavood ELi ja kolmandate riikide vahel ning siseturul; nõudlus ja pakkumine ning tarbete kontsentreeritus; ELi ja ülemaailmne toodang ning tootmisvõimsus toorme väärtusahela eri etappides; hinnavolatiilsus; kitsaskohad ELi tootmise ja lubade andmise kõigis etappides; strateegiliste projektidega seotud kitsaskohad ELis; võimalikud takistused siseturul kauplemisel kriitilise toormega või kaupadega, mille sisendina kasutatakse kriitilisi toormeid; korraldada tuleb strateegiliste toormete stressiteste. Lisaks aitab kriitiliste toormete määru kohane ELi regulaarne kriitiliste ja strateegiliste toormete hindamine jälgida mõningaid eespool nimetatud parameetreid enam kui 80 kontrollitud toorme puhul, samuti majandusliku tähtsusega reserve, ringlusse võtu määrasid, asendusvõimalusi ja nende nõudluse prognoose.

1. Palun märkige, mil määral nõustute järgmiste väidetega toormete tarneahelate seire ja sellekohase teabe kohta ELi tasandil.*

Reageerimisskaala: ei nõustu üldse, ei nõustu, neutraalne, nõustun, nõustun täielikult, arvamus puudub. Vastamiseks sisestage X sobivasse lahtrisse.

	Ei nõustu üldse	Ei nõustu	Neutraalne	Nõustun	Nõustun täielikult	Arvamus puudub
Toormete tarneahelaid, sealhulgas teiseseid toormeid käsitlevate andmete kogumine ja jälgimine ning teabe koondamine parandaks läbipaistvust ja tõenditel põhinevat poliitikakujundamist ELi tasandil.				X		
Toormete, sealhulgas teiseste toormete tsentraliseeritud jälgimine ja teave nende kohta aitaks varakult kindlaks teha ja jälgida tarneriske ja tekkivaid kitsaskohti.				X		
ELi ühine toormete jälgimine ja teave nende kohta parandaks liikmesriikide andmete järjepidevust ja võrreldavust.					X	
Riiklikud järelevalveasutused peaksid tegema ELiga tihedat koostööd ja esitama talle vajalikud andmed.				X		
Tööstus peaks jagama ELi ametiasutustega andmeid tarneahelate jälgimiseks, tagades andmete konfidentsiaalsuse austamise.				X		

2. Kuidas hindaksite praeguseid seiresüsteeme, mida liikmesriigid kriitiliste toormete määrase alusel rakendavad? *

Reageerimisskaala: väga ebatõhus, ebatõhus, neutraalne, tõhus, väga tõhus, arvamus puudub. Vastamiseks sisestage X sobivasse lahtrisse.

	Väga ebatõhus	Ebatõhus	Neutraalne	Tõhus	Väga tõhus	Arvamus puudub
Tööstuse varajane hoiatamine võimaliku nappuse eest		X				
Teabe pakkumine kaubavoogude, hinnavolatiilsuse ja võimalike takistuste kohta siseturul kauplemisel kriitilise toormega või kaupadega, mille sisendina kasutatakse kriitilisi toormeid			X			
Teabe pakkumine toormete tarnimise, tootmisvõimsuse ja tootmisprognoside kohta kaevandamis-, töötlemis- ja ringlussevõtu etapis		X				
Teabe pakkumine kriitiliste toormete praeguse ja tulevase nõudluse kohta			X			
Teabe andmine kitsaskohtade kohta tootmise ja lubade andmise kõigis etappides ELis ning strateegiliste projektidega seotud kitsaskohtade kohta ELis			X			
Strateegiliste toormete stressitestide korraldamine				X		
Kriitiliste ja strateegiliste toormete hindamine			X			
Õigeaegse teabe andmine ELi majandusjulgeoleku vahendite kohta, nagu välismaised otseinvesteeringud, kaubanduse kaitsemeetmed jne.		X				
Ressursirikaste riikidega sõlmitud kriitilisi toormeid käsitlevate lepingute rakendamise järelevalve						X

3. Mil määral nõustute järgmiste väidetega ELi tootmisharu osalemise kohta kriitiliste toormete alase teabe edastamisel ELile? *

Reageerimisskaala: ei nõustu üldse, ei nõustu, neutraalne, nõustun, nõustun täielikult, arvamus puudub. Vastamiseks sisestage X sobivasse lahtrisse.

	Ei nõustu üldse	Ei nõustu	Neutraalne	Nõustun	Nõustun täielikult	Arvamus puudub
ELi tootmisharul peaks olema aktiivne roll andmete esitamisel tarneahelate, tootmisvõimsuse ja toormenõudluse kohta.					X	

	Ei nõustu üldse	Ei nõustu	Neutraalne	Nõustun	Nõustun täielikult	Arvamus puudub
ELi tootmisharu peaks esitama ka andmed kriitiliste toormete kohta, mida nad praegu ei kaevanda ega töötle, kuid mida nad saaksid kaevandada või töödelda, kui turutingimused oleksid soodsad.					X	
Tööstuse kaasamine on oluline, et tagada ELi tasandil kogutud andmete usaldusväärsus ja täpsus.					X	
Tootmisharu poolt jagatava tundliku äriteabe kaitsmiseks on vaja tugevat turvaprotokolli.					X	
Andmete esitamine peaks olema kohustuslik.				X		
Tööstuse kaasamine peaks piirduma andmete esitamisega, samal ajal kui analüütilisi ja strateegilisi hindamisi tuleks teha peamiselt keskselt ELi tasandil.			X			

4. Mil määral nõustute järgmiste väidetega võimalike lähenemisviiside kohta andmete kogumisele ELi tasandil? *

Reageerimisskaala: ei nõustu üldse, ei nõustu, neutraalne, nõustun, nõustun täielikult, arvamus puudub. Vastamiseks sisestage X sobivasse lahtrisse.

	Ei nõustu üldse	Ei nõustu	Neutraalne	Nõustun	Nõustun täielikult	Arvamus puudub
Liikmesriikide seireteenuseid ja -tooteid tuleks kasutada süstemaatiliselt.				X		
Korraldada tuleks vabatahtlikke sidusrühmade uuringuid, seminare ja intervjuusid.			X			
Toetada tuleks avaliku teabe kogumist tehisintellekti abil.				X		
Kaubandusaruandeid ja äriteavet tuleks koguda süstemaatiliselt.				X		
Tööstusandmeid tuleks koguda kohustuslikke meetmeid kasutades.				X		

5. Milliseid muid andmeid toormete kohta tuleks Teie arvates jälgida, et luua vastupidav Euroopa toormete infobaas, ja miks? Millised on peamised probleemid või riskid seoses andmete kogumisega ELi tasandil?

kuni 800 tähemärki

Oluline on keskenduda tervele väärtusahelale, sh maardlatele ja leiukohtadele, arendustegevusele, töötlemis- ja rafineerimisvõimekusele ning ringlussevõtule. Keskendumine peab varustuskindluse riskifaktoritele, mh tarnete kontsentratsioon, hinnad, nõudlus sektorite lõikes jne. Peamised probleemid on seotud andmete ja metoodikate killustatusega liikmesriikide vahel ning ärisaladuse kaitse ja konfidentsiaalsuse tagamisega. Seirevõimekuse loomisel tuleb edendada andmete standardiseeritust, kindlustades samaaegselt sisendinfo turve ja ärisaladuse kaitse kriteeriumid. Infobaasi loomine ja tööstuse andmete kogumine on tänases geopoliitilises olukorras ülivajalik, kuid vältida tuleb ettevõtjate halduskoormuse tõusu ning hoida n-ö kahepoolset suhtlust, st ettevõtjatele peab andmete jagamisega kaasnema selge kasu.

6. Palun esitage tõendid võimalike kulude kohta seoses andmete kogumise ja jagamisega eespool nimetatud teemadel:

kuni 800 tähemärki

Asjakohane teave peab eelkõige tulema kriitiliste toormete valdkonna tööstusettevõtelt.

3. osa. Varude loomine

Kriitiliste toormete määrusega antakse komisjonile piiratud volitused varude loomise osas; see hõlmab teabe kogumist riiklike varude taseme kohta, ELi varude turvalist taset väljendava sihttaseme kehtestamist, arvamuste esitamist liikmesriikidele ja ELi kohaloleku koordineerimist ülemaailmsel foorumitel. ELis puudub struktuurne vahend kriitiliste toormete varude haldamiseks ning häirete korral nende korrakohase ja õiglase vabastamise tagamiseks kõigis liikmesriikides. Kolmandate riikide, näiteks Jaapani, Ameerika Ühendriikide ja Lõuna-Korea valitsused on teinud strateegilisi jõupingutusi, et tagada oma julgeolek ja majanduslik stabiilsus.

1. Palun märkige, mil määral nõustute järgmiste väidetega kriitiliste toormete strateegiliste varude loomise meetmete rakendamise kohta ja miks. *

Reageerimisskaala: ei nõustu üldse, ei nõustu, neutraalne, nõustun, nõustun täielikult, arvamus puudub. Vastamiseks sisestage X sobivasse lahtrisse.

	Ei nõustu üldse	Ei nõustu	Neutraalne	Nõustun	Nõustun täielikult	Arvamus puudub
Kriitiliste toormete strateegiliste varude loomine suurendaks ELi valmisolekut tarnehäireteks või geopoliitilisteks kriisideks sarnaselt olemasolevate gaasi- ja naftareservi mehhanismidega.					X	
Kriitiliste toormete strateegiliste varude loomine parandaks ELi kaitsevalmidust ning vähendaks riske ELi lennundus- ja kaitsevaldkonna väärtusahelates.					X	
Strateegiliste varude loomist tuleks kaaluda ainult piiratud hulga kriitiliste toormete puhul, tuginedes riskile ja strateegilisele tähtsusele.					X	

Palun selgitage oma vastust.

kuni 800 tähemärki

Kriitiliste ja strateegiliste toormete varude loomine on oluline struktuurne meede ELi majandusjulgeoleku tagamiseks, kuid seda tuleb eelkõige käsitleda riskijuhtimise meetmena peamiselt kriisilukordadeks. Varude loomisele peab eelnema ELi tasandil koordineeritud, kuid liikmesriigi tasandil valideeritud riskihinnang, mis määrab konkreetse sõltuvussuhte, katkestusstsenaariumi, varu mahu ja nõudluse, mida varu teenindab. Tähtis on ka varude loomise eel leppida kokku ja jõustada kriteeriumid, mille alusel varude suurusjärg määratakse ja seda uuendatakse, ning protsess, mille kaudu seda tehakse (sh millises ajakavas, mis valitsustasandi osalusel, millise otsustusmehhanismiga ja õigusliku protsessiga jne).

2. Milliseid neist eesmärkidest peaks ELi tasandil koordineeritavad varude loomise funktsioonid täitma? *

Reageerimisskaala: ei nõustu üldse, ei nõustu, neutraalne, nõustun, nõustun täielikult, arvamus puudub. Vastamiseks sisestage X sobivasse lahtrisse.

	Ei nõustu üldse	Ei nõustu	Neutraalne	Nõustun	Nõustun täielikult	Arvamus puudub
Hoiatav mõju turuga manipuleerimise vastu				X		
Kaitse tarnehäirete korral					X	
Hinnastabiilsus			X			
Tugevdada ELi kaitsevalmidust					X	
Toetada ELi tööstust ostude tegemisel, pakkudes täiendavat ja tsentraliseeritud nõudlust			X			
Muu				X		

Kui vastasite „muu“:

kuni 400 tähemärki

Kriitiliste toormete varude loomisel tuleb näiteks võtta mh EL liikmesriikide gaasivarude loomise EL tasemel kiire reguleerimise mõne aasta tagune kogemus, sh kaardistada õppekohad ja vältida esinenud negatiivseid mõjusid turule (sh ühikuhindade järsku tõusu, mille mõjul hankijad said sama raha eest vähem hangitavat).

3. Millisel tasandil tuleks varude loomist hallata? *

Sisestage X sobivasse lahtrisse.

X	Valik
	Tööstusel peaks olema varude haldamisel avaliku halduse raamistikus oluline roll.
	Varusid peaks haldama ja koordineerima eraõiguslik üksus avaliku võimude järelevalve all.
	Varusid peaksid haldama ja koordineerima liikmesriikide avaliku sektori asutused ning nende üle tuleks teostada järelevalvet Euroopa tasandil.
X	Varude loomine peaks hõlmama tihedat koostööd ELi, liikmesriikide ja tööstuse vahel.

Palun selgitage oma vastust.

kuni 800 tähemärki

Varude loomine peab toimima era- ja avaliku sektori ning erinevate valitsustasandite tihedas koostöös. Poliitiline ja strateegiline koordineerimine ning riskihinnang peaks toimuma ELi ja liikmesriikide valitsustasandil, tuginedes ELi tööstuse nõudlusprognosile ja tehnilisele sisendile varude loomise, kasutuse, hoiustamise ja julgeoleku kohta. Toormete füüsiline hoiustamine peaks võimalusel toimuma tööstuse juures, avaliku järelevalve all. Liikmesriigi avalik sektor saab tagada toetava raamistiku, auditeerimise, vabastamistingimuste kontrolli ning suunise. Vabastamismehhanismi puhul on oluline selgelt sätestada kord ja kriteeriumid, mille alusel ettevõtted (sh kaitse- ja energiavaldkonna ettevõtte, kellest osa võivad olla riigihangete seaduse tähenduses hankijad), saavad ligipääsu varudele ja ühisostude kaudu soetatud toormetele.

4. Kus peaksid toormete varud asuma? Palun märkige, mil määral nõustute järgmiste väidetega. *

Reageerimisskaala: ei nõustu üldse, ei nõustu, neutraalne, nõustun, nõustun täielikult, arvamust puudub. Vastamiseks sisestage X sobivasse lahtrisse.

	Ei nõustu üldse	Ei nõustu	Neutraalne	Nõustun	Nõustun täielikult	Arvamust puudub
Varude loomist tuleks korraldada ELi tasandil tsentraliseeritud rajatiste kaudu, et tagada tõhusus ja koordineerimine.		X				
Kõige tõhusam oleks hübriidmeetod, mille puhul ELi tasandi koordineerimine oleks ühendatud riiklike või piirkondlike hoidlatega.			X			
Varude loomine peaks toimuma peamiselt liikmesriikide asutuste hoidlates, võttes arvesse riikide tööstusstruktuure ja riskiprofiile.		X				
Varude loomine peaks hõlmama tööstuse valduses olevaid varusid.				X		
Tulevaste tarnete tagamiseks tuleks pakkuda ettemakseid.			X			
Varude asukoha määramisel tuleks arvesse võtta logistilist tõhusust, turvalisust ja lähedust tööstustarbijatele.					X	
Varude loomise kord peaks võimaldama paindlikkust, et reageerida geograafiliselt diferentseeritud tarnehäiretele.					X	

5. Millised on Teie arvates probleemid, kui varude loomist korraldavad avaliku sektori asutused (riigi ja/või ELi tasandil)?

kuni 800 tähemärki

Täielikult avaliku sektori asutuste juhitud varude loomise puhul on riskiks piisava riskihinnangu, andmete või teadmiste ebapiisavus. Varude loomise tõhusust ja paindlikkust võivad avalikus sektoris nii riigi kui ka ELi tasandil takistada ka otsustusprotsesside aeglus, mis võib pärssida õigel ajal tööstuse nõudlusele ja tarnehäiretele vastamist. EL tasandil on riskiks ka liikmesriigiti erinevad prioriteedid ja toormetele õiglase juurdepääsu tagamine kriisiolukorras. Vältida tuleb turgude moonutamist ning varude loomise mehhanismi puhul peab olema selge vastutus ning vabastamise kriteeriumid, sh riskihinnangud.

6. Kuidas tuleks varutud toormed vabastada? Mil määral nõustute järgmiste väidetega. *

Reageerimisskaala: ei nõustu üldse, ei nõustu, neutraalne, nõustun, nõustun täielikult, arvamus puudub. Vastamiseks sisestage X sobivasse lahtrisse.

	Ei nõustu üldse	Ei nõustu	Neutraalne	Nõustun	Nõustun täielikult	Arvamus puudub
Need tuleks vabastada üksnes erandjuhtudel, näiteks tarneahela häirete korral, mis on tingitud ettenägematutest asjaoludest, nagu ekspordipiirangud, geopoliitilised kriisid või spekulatiivne hinnatõus.					X	
Vabastamise otsused peaksid põhinema sõltumatul turujärelevalvel ja riskihindamisel.					X	
Vabastamise eesmärk peaks olema minimeerida turuhäireid ja ootamatuid hinnamuutusi.		X				

7. Mida on vaja, et kaasata tööstus kriitiliste toormete varude loomise algatustesse, ja miks?

Tagada tuleb madal halduskoormus, ärisaladuse kaitse ning selged reeglid algatustes osalemiseks, sh tuleb ettevõtetele anda selge ülevaade algatuste prognoositavast kasust ning võimalustest, samuti nendega seotud riskidest ja viimaste maandamiseks kavandatust. Osaluse edendamiseks tuleb tööstusele tagada ka õigus kaasa rääkida selles, milliste toormete varud moodustatakse ning millises mastaabis ja kuidas nende vajadust edaspidi uuendatakse.

8. Milliseid kriitilisi/strateegilisi toormeid tuleks varude kogumisel arvesse võtta? *

X	Valik
	antimon
	arseen
	barüüt
	berüllium
	boksiit/alumiiniumoksiid/alumiinium
	boor
X	boor - metallurgiline
	fluoriit
	fosfor
X	fosforiit
X	gallium
X	germaanium

X	Valik
X	grafiit
X	grafiit - akudes kasutamiseks vajaliku puhtusastmega
	hafnium
X	haruldased muldmetallid püsimagnetite jaoks (Nd, Pr, Tb, Dy, Gd, Sm ja Ce)
	heelium
X	kerged haruldased muldmetallid
	Kõik
	koksisüsi
X	koobalt
	liitium
X	liitium - akudes kasutamiseks vajaliku puhtusastmega
	magneesium
X	magneesiummetall
	mangaan
	mangaan - akudes kasutamiseks vajaliku puhtusastmega
X	nikkel - akudes kasutamiseks vajaliku puhtusastmega
X	nioobium
	päevakivi
	plaatinarühma metallid
	ränimetall
X	rasked haruldased muldmetallid
	skandium
	strontsium
	tantaalkondensaatorid
	titaanmetall
X	vanaadium
X	vask
	vismut
X	volfram

4. osa. Ühisostud ja nõudluse koondamine

Euroopa tööstuse juurdepääs toormetele ei ole stabiilne ning Euroopa ettevõtted peavad läbirääkimisi ülemaailmsete osalejatega, kellel on palju suurem turuvõim. Kriitiliste toormete määrase alusel välja töötatud nõudluse koondamise ja kontaktide loomise platvorm on esimene samm turuvõimu tasakaalustamise suunas, koondades ELi tööstuse vajadused strateegiliste toormete järele. Kriitiliste toormete ühisostmine tähendaks aga valitud kriitiliste toormete pakkumise ja

nõudluse aktiivset juhtimist ja koordineerimist, et luua väljaostusid, mis toetavad nii järgmise etapi tööstusharude vajadusi kui ka kriitilise toorme projektide arendamist.

1. Milline on Teie hinnangul ühisostude tõhusus kriitiliste toormete valdkonnas? *

Reageerimisskaala: 1 - väga madal kuni 5 - väga kõrge, arvamus puudub. Vastamiseks sisestage X sobivasse lahtrisse.

	1	2	3	4	5	Arvamus puudub
Toormete tagamine ELi tööstusele					X	
Teiseste kriitiliste toormete laiendamise võimaldamine				X		
Esmaste kriitiliste toormete laiendamise võimaldamine					X	
Väljaostjate leidmine uute projektide jaoks						X
Turgude stabiliseerimine			X			
Euroopa nõudluse võimendamine, et saavutada maailmaturgudel konkurentsivõimelisemad hinnad				X		
Strateegiliste varude tagamine avaliku sektori asutustele						X

2. Kas nõustute järgmiste väidetega kriitiliste toormete ühisostude mehhanismide loomise kohta ELis? *

Reageerimisskaala: ei nõustu üldse, ei nõustu, neutraalne, nõustun, nõustun täielikult, arvamus puudub. Vastamiseks sisestage X sobivasse lahtrisse.

	Ei nõustu üldse	Ei nõustu	Neutraalne	Nõustun	Nõustun täielikult	Arvamus puudub
Kriitiliste toormete puhul tuleks süstemaatiliselt rakendada ühisoste, eelkõige nende puhul, millel on suur tärnerisk ja strateegiline tähtsus ELi väärtusahelate jaoks.			X			
Ühisostude eest vastutaval üksusel peaks olema võimalik pidada läbirääkimisi äriühingute nimel.				X		
Ühisostude eest vastutaval üksusel peaks olema võimalik teha oste äriühingute nimel.				X		
Vastutav üksus peaks tegutsema turutegijana ning sõlmima tarnijate ja väljaostjatega ärilepinguid.			X			
Eraettevõtjate nõudlust ühisostude järele tuleks täiendada avaliku sektori asutuste nõudlusega, kui see on kasulik.			X			
Tuleks võtta erimeetmeid, et julgustada VKEsid ühisostude mehhanismis osalema.						X
Tuleks võtta erimeetmeid, et edendada ringlussevõetud kriitiliste toormete kasutamist ühisostude mehhanismis.				X		
Ühisoste tuleks toetada rahastamisvahenditest.			X			
Ühisostud peaksid toetama ELi kaitsevalmidust.					X	

Muu:

kuni 800 tähemärki

Ühisoste peaks rakenduma eelkõige kõrge tärneriski ja strateegilise tähtsusega toormetele, kus üksikettevõtete läbirääkimiste võimalused on piiratud. Seejuures on vaja õigusaktis (eelnõus) määratleda läbipaistvalt kriteeriumid, protsess ja otsustustase, mille alusel neile tingimustele vastamist hinnatakse. Samuti on vaja selgust selles, millisest

EL eelarve osast ja millistel tingimustel oleks võimalik ning lubatav ühisostudega seoses EL rahastamisvahendeid kasutada.

3. Millised parameetrid peaksid määrama sektori kaasamise kriitiliste toormete ühisostmisse ja miks? *

Reageerimisskaala: 1 - väga madal kuni 5 - väga kõrge, arvamus puudub. Vastamiseks sisestage X sobivasse lahtrisse.

	1	2	3	4	5	Arvamus puudub
Panus SKPsse		X				
Töötajate arv ELis	X					
Tähtsus ELi strateegiliste eesmärkide jaoks (nt rohe- ja digipööre, majandusjulgeolek, kaitse ning lennundus- ja kosmosevaldkonna vajadused)					X	
Sõltuvus kriitiliste toormete impordist					X	
VKEde osakaal ja tähtsus	X					
Ringlussevõetud kriitiliste toormete kasutamine			X			

Muu:

kuni 800 tähemärki

Arvestada tuleks ka selliste toormete tootmispiirkondi ja tootmisvõimsusi, sh võrreldes võimalike ühisostude hankemahuga ja perioodiga, mille kestel konkreetset mahtu plaanitakse hankida. Seejuures tuleks püüda vältida olukorda, kus EL erinevad hankijad satuksid turul üksteisega samatüübiliste hangitavate objektide hankimisel konkureerima, et vältida sellistel juhtudel nõudluse ja pakkumise suure ebakõla korral sellest tulenevat hinnataseme järsku tõusu ja hangitava toorme kallimaks muutumist kõigile (EL) hankijatele.

4. Milliseid kriitilisi/strateegilisi toormeid tuleks ühisostude puhul arvesse võtta? *

X	Valik
	antimon
	arsen
	barüüt
	berüllium
	boksiit/alumiiniumoksiid/alumiinium
	boor
X	boor - metallurgiline
	fluoriit
	fosfor
	fosforiit
X	gallium
X	germaanium
X	grafiit

X	Valik
X	grafiit - akudes kasutamiseks vajaliku puhtusastmega
	hafnium
X	haruldased muldmetallid püsomagnetite jaoks (Nd, Pr, Tb, Dy, Gd, Sm ja Ce)
	heelium
X	kerged haruldased muldmetallid
	Kõik
	koksisüsi
X	koobalt
	liitium
X	liitium - akudes kasutamiseks vajaliku puhtusastmega
	magneesium
X	magneesiummetall
	mangaan
	mangaan - akudes kasutamiseks vajaliku puhtusastmega
X	nikkel - akudes kasutamiseks vajaliku puhtusastmega
X	nioobium
	päevakivi
	plaatinarühma metallid
	ränimetall
X	rasked haruldased muldmetallid
	skandium
	strontsium
	tantaalkondensaatorid
	titaanmetall
X	vanaadium
X	vask
	vismut
X	volfram

5. osa. Kriitiliste toormete rahastamiskeskus

Viimastel aastatel on erasektor, EL ja liikmesriigid märkimisväärselt suurendanud oma rahalist toetust kriitiliste toormete projektidele. Näiteks on mitu liikmesriiki loonud sihtotstarbelised kriitiliste toormete fondid ja Euroopa Investeeringuspank (EIP) kavatses kulutada kriitiliste toormetega seotud tegevusele kuni 2 miljardit eurot aastas. Sellest hoolimata on paljudel kriitiliste toormete projektidel endiselt raskusi piisavate rahaliste vahendite leidmisega.

1. Kui olulised on järgmised rahastamisliigid, et kriitiliste toormete projektid jõuaksid finantsasjade sulgemiseni? *

Skaala: väga oluline, oluline, mõõdukalt oluline, piiratud tähtsusega, ebaoluline, arvamus puudub. Vastamiseks sisestage X sobivasse lahtrisse.

	Väga oluline	Oluline	Mõõdukalt oluline	Piiratud tähtsusega	Ebaoluline	Arvamus puudub
Toetused (ELi või liikmesriikide poolt)		X				
Avaliku sektori kapital			X			
Erakapital		X				
Avaliku sektori laenud		X				
Erasektori laenud		X				
Avaliku sektori garantiid		X				
Rahastamisvahendite ühendamine		X				

Palun selgitage oma vastust.

kuni 800 tähemärki

Kuivõrd kriitiliste toormete projektidega kaasnevad pikkade arendusfaaside ning kõrgete tehnoloogiliste riskidega väga mahukad investeeringud, on kõik rahastamisliigid olulised. Töötlemisprojektide jt väärtusahela lõpuosa projektide puhul on laenud ja garantiid väga mõjusad, toetusi vajavad teadus- ja arendusprojektid, sh on tähtis toetada maavarauuringuid. Eeldame, et võimalike rahastusallikate all on peetakse siin silmas kavandatavat EL 2028-2034 eelarveperioodil loodavat Euroopa Konkurentsivõime fondi, eeldusel et käimasolevatel läbirääkimistel kokku lepitud EKF eelarvemaht ning selle kasutuse prioriteedid ja reeglid seda võimaldavad.

2. Kui raske on saada juurdepääsu järgmistele kriitiliste toormete projektide rahastamisvahenditele ELis? *

Skaala: väga hea juurdepääs, hea juurdepääs, neutraalne, halb juurdepääs, väga halb juurdepääs, arvamus puudub. Vastamiseks sisestage X sobivasse lahtrisse.

	Väga hea juurdepääs	Hea juurdepääs	Neutraalne	Halb juurdepääs	Väga halb juurdepääs	Arvamus puudub
Toetused (ELi või liikmesriikide poolt)			X			
Avaliku sektori kapital				X		
Erakapital		X				
Avaliku sektori laenud						X
Erasektori laenud			X			
Avaliku sektori garantiid						X
Rahastamisvahendite ühendamine						X

Palun selgitage oma vastust.

kuni 800 tähemärki

3. Kui raske on saada juurdepääsu järgmistele kriitiliste toormete projektide rahastamisvahenditele väljaspool ELi? *

Skaala: väga hea juurdepääs, hea juurdepääs, neutraalne, halb juurdepääs, väga halb juurdepääs, arvamus puudub. Vastamiseks sisestage X sobivasse lahtrisse.

	Väga hea juurdepääs	Hea juurdepääs	Neutraalne	Halb juurdepääs	Väga halb juurdepääs	Arvamus puudub
Toetused (ELi või liikmesriikide poolt)						X
Avaliku sektori kapital						X
Erakapital						X
Avaliku sektori laenud						X
Erasektori laenud						X
Avaliku sektori garantiid						X
Rahastamisvahendite ühendamine						X

Palun selgitage oma vastust.

kuni 800 tähemärki

4. Kui raske on saada rahastust kriitiliste toormete väärtusahela järgmistes etappides? *

Skaala: väga hea juurdepääs, hea juurdepääs, neutraalne, halb juurdepääs, väga halb juurdepääs, arvamus puudub. Vastamiseks sisestage X sobivasse lahtrisse.

	Väga hea juurdepääs	Hea juurdepääs	Neutraalne	Halb juurdepääs	Väga halb juurdepääs	Arvamus puudub
Maavarauuringud				X		
Kaevandamine					X	
Töötlemine			X			
Ringlussevõtt		X				
Asendamine		X				

Palun selgitage oma vastust.

kuni 800 tähemärki

Kõige keerulisem on kaevandamisprojektide ja maavarauuringute rahastamine, kuivõrd mõlemad hõlmavad kõrget riski, suuri kapitalimahtusid ning pikaajalisi loamenetlusi.

5. Millised on peamised kriitiliste toormete projektide rahastamise kitsaskohad ELis? *

Palun seadke järgmised tõkked tähtsuse järjekorda. Sisestage järjekorranumber esimesse veergu.

Järjekord	Tõke
4	Projekti elluviimise risk (ehitamine, tehnoloogia, kättetoimetamine)
2	Tulud ja tururisk (hinnavolatiilsus, väljaostu ebakindlus)
1	Poliitiline ja regulatiivne risk
3	Ökosüsteemi ja koordineerimisega seotud piirangud (killustatud rahastamine, piiratud eksperditeadmised)
5	Projekti ajakava / projekti valmidus

Palun selgitage oma vastust.

kuni 800 tähemärki

Projektide elluviimisel on takistusteks eelkõige suur majanduslik ja tehnoloogiline risk, kõrged keskkonnanõuded, mahukad loamenetlused ning pikk tasuvusaeg, mida mõjutavad ka turgude ettearvamatus ja hinnavolatiilsus. Hinnavolatiilsus võib samas seotud olla ka muude majanduskeskkonda mõjutavate otsustega, mis muudavad projektide tasuvusanalüüsi ja äriplaani koostamise keeruliseks, kuna ei ole piisavat pikaajalist kindlust majanduskeskkonna säilimises. Viimane võib negatiivselt mõjutada ka võimalusi rahastajate leidmiseks.

6. Millised on peamised kriitiliste toormete projektide rahastamise kitsaskohad väljaspool ELi? *

Palun seadke järgmised tõkked tähtsuse järjekorda. Sisestage järjekorranumber esimesse veergu.

Järjekord	Tõke
4	Projekti elluviimise risk (ehitamine, tehnoloogia, kättetoimetamine)
2	Tulud ja tururisk (hinnavolatiilsus, väljaostu ebakindlus)
1	Poliitiline ja regulatiivne risk
3	Ökosüsteemi ja koordineerimisega seotud piirangud (killustatud rahastamine, piiratud eksperditeadmised)
5	Projekti ajakava / projekti valmidus

Palun selgitage oma vastust.

kuni 800 tähemärki

Väljaspool ELi on samuti peamine kitsaskoht poliitiline ja regulatiivne risk, sh lubade ja maksurežiimide muutumine ning riigistamise oht korruptsiooni ja geopoliitilise ebastabiilsusega. Väga oluline on ka tulude ja turu ebakindlus ning infrastruktuuri, energia, logistika ja tööjõu piirangud.

7. Millised ELi tasandi rahalise toetuse vormid sobivad Teie arvates kõige paremini, et tagada tõhusalt tarned toormeprojektidest ELis ja mujal? *

Skaala: 1 - väga väikese tähtsusega kuni 5 - väga suure tähtsusega. Vastamiseks sisestage X sobivasse lahtrisse.

	1	2	3	4	5	Arvamus puudub
Toetused				X		
Omakapital					X	
Eelisaktsiad						X
Vahefinantseerimine/kvaasiomakapital				X		
Laenud					X	
Allutatud laen						X
Projektivõlakirjad						X
Garantiid					X	
Hinnavahelepingud						X
Hindade stabiliseerimise vahendid						X
Litsentsitasud/voogedastus						X
Ettemaksed			X			
Hübriid- ja segastruktuurid						X
Tulemuspõhine rahastamine						X
Hinna alampiir tegevuskulude toetuse andmise kaudu						X

Palun selgitage oma vastust.

kuni 800 tähemärki

Toetused ja garantiid on eriti olulised varases arendus-, uuringu- ja tehnoloogiafaasis, kus risk on suur ja rahavoog puudub. Erinevad laenud ja ettemaksed sobivad projektide ehitus- ja käivitusetapis (eeldusel, et ettemaksete andmise osana on EL ja/või liikmesriikide finantshuvid piisavalt kaitstud, nt pangagarantii nõude vm kaudu). Kõigi antud rahastusmeetmete vaates on oluline teada, mil määral on käimasolevate läbirääkimiste tulemusel 2028+ perioodil võimalik taotleda ja katta kulu Euroopa Konkurentsivõime Fondist.

8. Milliseid tegevusi tuleks korraldada ELi tasandil? *

Reageerimisskaala: ei nõustu üldse, ei nõustu, neutraalne, nõustun, nõustun täielikult, arvamus puudub. Vastamiseks sisestage X sobivasse lahtrisse.

	Ei nõustu üldse	Ei nõustu	Neutraalne	Nõustun	Nõustun täielikult	Arvamus puudub
Asjakohaste ELi tasandi rahastamisvoogude kindlaksmääramine, kriitilise toorme mõõtme kajastamine nende prioriteetides ja nendevahelise koostoime loomine					X	
ELi eri rahastamisvahendite koordineerimine					X	
ELi eri rahastamisvahendite haldamine			X			

	Ei nõustu üldse	Ei nõustu	Neutraalne	Nõustun	Nõustun täielikult	Arvamus puudub
Tegutsemine ühenduslülina nende jaoks, kes on huvitatud kriitiliste toormete projekti toetamisest					X	
Uudsete ELi rahastamisvahendite väljatöötamine			X			
Projektide toetamine väljaspool ELi				X		
Muud põhitegevused						

Kui valisite muud põhitegevused:

kuni 400 tähemärki

Lõppelemendid

Kui Te soovite esitada muid märkusi, tehke seda allolevas tekstikastis.

kuni 800 tähemärki

Eesti toetab Euroopa kriitiliste toormete keskuse rolli tööstuse varustuskindluse, seire ja rahastamise edendamisel. Juhul kui keskus luuakse eraldiseisva asutusena, teeb Eesti ettepaneku rajada keskus või osa selle funktsioonidest Eestisse. Eesti tööstusel on strateegiline roll globaalses haruldaste muldmetallide väärtusahelas ning juhul, kui luuakse haruldaste muldmetallide varude ladustamise allüksus, teeme ettepaneku rajada see Eestisse.

Kriitilisi toormeid sisaldavate jäätmete ELi-sisesel veo tuleb luua täiendavaid lihtsustatud menetlusi, eelkõige sertifitseeritud käitlusettevõtete vahel. Toetada tuleb kriitilisi toormeid sisaldavate jäätmete importi Euroopa Liitu, nt partnerluslepingud usaldusväärsete kolmandate riikidega, ühtsed kvaliteedi- ja jälgitavusnõuded; lihtsustatud impordimenetlus, koostöö.